

Politikerne bør ikke subsidiere strømregningene. De bør heller støtte utsatte forbrukere på andre måter, skriver samfunnsøkonom og forsker, Maria Sandsmark ved Møreforskning i Molde.

Regulerte kraftpriser – en bjørnetjeneste for samfunnet

Dersom politikk kan sies å handle om hvordan samfunnets kake skal fordeles mellom landets innbyggere, kan samfunnsøkonomi sies å handle om hvordan kaken, ut fra tilgjengelige ressurser, kan gjøres mest mulig omfangsrik før den politiske delingen. Samfunnsøkonomen tenker derfor på bruken av nasjonens samlede ressurser under ett. Dette fugleperspektivet gjør at forhold som isolert sett fortoner seg som ugunstig for folk, for eksempel høye kraftpriser, vil kunne bli forsvart ut fra at det i neste omgang bidrar til å løse samfunnets utfordringer på rimeligst måte, slik at fellespotten som politikere skal fordele på alle gode formål blir større enn den ellers ville vært. Det er imidlertid svært viktige forutsetninger som må være oppfylt for at samfunnsøkonomen skal kunne forsvare eksempelvis høye kraftpriser. Slike forutsetninger synes å være til stede i dagens nordiske kraftmarked, med de konsekvensene dette har for Midt-Norge.

Det kritiske spørsmålet som ligger bak konklusjonen ovenfor er «Hvorfor har vi høye kraftpriser?» I utgangspunktet kan årsa-

kene være mange. Prisene kan være høye fordi det ikke er reell konkurranse mellom kraftprodusentene, noe politikere skal sørge for at det er. En annen årsak kan være at det er lite vann i magasinene, og da kan man spørre om produsentene har sløst med vannet, eller det har vært uventet lite nedbør. Alternativt kan den historiske overkapasiteten i produksjonspotensialet gradvis ha blitt innhentet av forbruksveksten de siste årene, slik at det er større rift – og høyere betalingsvillighet – for den kraften det på kort sikt er mulig å produsere. Høy pris kan også bety at det er begrensninger i overføringskapasiteten inn til området.

I hvilke situasjoner vil så samfunnsøkonomen argumentere for at politikere bør la prisene få være høye? For det første, hvis et høgt prisnivå gjenspeiler en reell knapphet på kraft på kort sikt – som i dette eksempelet vil tilsa en betydelig svikt i tilsiget til kraftverkene – vil prismekanismen bidra til at forbrukerne motive-res til å spare og samfunnet vil kunne unngå mer kostbar rasjonering. At markedet forventer høyere priser i en region, kan

også medvirke til at produsenten i området sparer mer på vannet om sommeren enn normal vann-disponering skulle tilsa. For det andre, er den bakenforliggende årsaken til

høyere priser at den samlede investerte produksjonskapasiteten ikke er tilstrekkelig til å dekke forbrukernes behov for kraft, selv ved ordinære nedbørsmengder, vil prismekanismen bidra til at utbyggere finner det lønnsomt å investere i nye produksjonsanlegg.

Begge disse bakenforliggende årsakene til høye kraftpriser er aktuelle i dag, noe som tilsier at politikere bør støtte utsatte forbrukere på andre måter enn gjennom å regulere kraftprisene.

Satsene for minstepensjon kan for eksempel økes, dersom man synes pensjonister rammes uforholdsmessig mye av høye kraftpriser. Et vedvarende stort avvik mellom prisnivået i ulike regioner vil være problematisk fordelingsmessig, men det er forbrukernes totale kjøpekraft som burde bekymre, ikke strømregningen isolert, så lenge prismekanismen indirekte jobber for fellesskapet. Det er tross alt bedre med dyr kraft enn ingen kraft.

Uavhengig av prisnivået eksisterer det imidlertid betydelige hindringer for fri etablering av kraftproduksjon, i form av politisk fattete vedtak, omfattende konsesjonsprosesser og miljøkrav. Derfor er prismekanismen trolig ikke i praksis tilstrekkelig for å løse kraftutfordringene i Midt-Norge eller andre tilsvarende regioner, selv om den er det i teorien. Det er derfor viktig å finne gjennomførbare «nest-best»-løsninger som gagnar hele samfunnet og samtidig gir mest velferd ut fra landets tilgjengelige ressurser, og dette er aktuelle problemstillinger som samfunnsøkonomen forsker på.

Maria Sandsmark,
samfunnsøkonom, forsker,
Møreforskning Molde

Maria Sandsmark

Forskningsdagene 2006

Forskningsdagene 2006 arrangeres fra 22. september til 1. oktober. Forskningsdagene er en nasjonal, årlig festival. Under festivalen demonstreres forskningsvirksomhet i praksis for alle.

Forsknings- og kunnskapsmiljøet i Molde vil hver dag denne uka, gjennom utvalgte kronikker i Romsdals Budstikke, vise sin virksomhet for allmennheten. Dette for å skape en forståelse for forskning og forskningens resultater, formidle hva forskningen betyr for oss i vårt daglige liv og å vise sammenhengen mellom forskning, innovasjon og næringsliv.